

پاکوالی په اسلام کی

لیکوال:

الحاج عزیز محمد (پر دیس)

د میدان شهر د خروتو د کلی اوسیدونکی

Ketabton.com

د کتاب ځانگړنې

پاکوالی په اسلام کې	د کتاب نوم:
الحاج عزیز محمد "درویش"	لیکونکی:
محمد جواد "مبارز"	ډیزاین:
۱۳۹۶ هـ ش	د چاپ کال:
(۱۰۰۰) جلدہ	د چاپ شمیر:
۰۷۰۷۸۵۴۹۴۲	تلیفون نمبر:

د کتاب لړلیک

- ۱..... د اودس او غسل فضیلت.
- ۲..... د اوداسه فرایض.
- ۳..... د اوداسه سنتونه.
- ۵..... د اوداسه مستحبات او مکروهات.
- ۶..... د اودس کولو مسنونه طریقه او مسایل یې.
- ۸..... په کومو شیانو چې اودس ماتیري!
- ۱۲..... د غسل اقسام.
- ۱۲..... په څلورو صورتونو کې غسل واجب دي.
- ۱۳..... په څلورو صورتونو کې غسل سنت دی.
- ۱۳..... په څلوریشتمو (۲۴) حالاتو کې غسل مستحب دی.
- ۱۴..... د جنابت مسایل او بیان.
- ۱۹..... د غسل طریقه او مسئلې یې.
- ۲۰..... د غسل فرضونه.
- ۲۰..... د غسل سنتونه.
- ۲۲..... د وړې او لوی بې اودسی احکام.
- ۲۴..... متفره مسئلې.
- ۲۷..... د کوهي بیان او مسایل.
- ۳۲..... د تیمم مسایل.
- ۳۵..... د تیمم طریقه.
- ۳۷..... پر موزو د مسحې بیان.
- ۳۸..... پر موزو د مسح سنت طریقه.
- ۴۰..... په پتۍ مسح کول.

۴۱ د معذور بیان
۴۲ د حیض او استحاضې بیان او مسئلې
۴۴ د حیض احکام
۴۵ د نفاس مسایل
۴۶ د استحاضې مسایل

د اودس او غسل فضیلت

اودس په نورو امتونو کې هم وه، دا ځکه چې دا د امت خصوصیت دی چې د قیامت په ورځ به د دې اودس په وجه د اوداسه اندامونه پړق وهي ځلیرې به، چې بیا دا صفت د دې امت لپاره یو خاص صفت ورکړل شوی.

حدیث شریف: د نبی کریم ارشاد مبارک دې، فرمایي چې: مسلمان اودس کوي او هغه خپل مخ مینځي د هغه د سترگو گناهونه لري شي، په آخري قطري د اوبو بلکول پاک شي همداسې چې خپل دواړه لاسونه مینځي د لاسونو گناهونه لري شي، چې خپلې پنبې مینځي نو د پنبو گناهونه لري شي، په آخري قطري د اوبو د هر اندام ټول گناهونه لري کیري، کله چې اودس تکمیل کړي نو داسې یې گناهونه پاک او صاف شي، په حدیث صحیح علماء کرام فرمایي چې د گناهونو نه مراد صغیره (واړه) گناهونه دي لکه: نا محرمې نسځې ته کتل، د گناه او جرم لپاره په پنبو تلل، په بدنیت لاس وړل یو شي ته او داسې نور.

حدیث شریف: حضرت انس رضي الله تعالى عنه يو جليل القدر صحابي چې لس کاله يې د نبی کریم په خدمت کې تیر کړي په یوه اوږد حدیث کې فرمایي چې نبی کریم ماته وفرمایل چې ای انس! د جنابت غسل کې ډیره مبالغه کوه (یعنې د جنابت په غسل کې ډیر کوشش کوه) نو بېشکه ته د غسل د ځایه په دا حال کې راوځې لکه چې تا هیڅ صغیره گناه نه وي کړي، حضرت انس رضي الله تعالى عنه فرمایي چې ما ورته عرض وکړو چې ای د الله پاک رسوله! مبالغې نه مراد څه شی دی؟ راته یې وفرمایل چې په غسل کې د ځان موشل تردې حده چې د بدن وپنستو کې یو وپنسته هم وچ پاتې نشي او دا یوه بهتره طریقه ده، بل دا چې څوک

په اوداسه کې مړ شي، هغه د شهادت ثواب وړي!

د اوداسه فرايض

په اوداسه کې څلور فرضه دي، که لدې څلورو فرضونو يو هم په اوداسه کې ترک کړل شي نو اودس يې نه کيږي. لکه:

۱. د ټول مخ مينځل.
۲. د دواړو لاسونو مينځل تر څنگلو پورې چې څنگلې پکې هم شاملې دي.
۳. تر څلورمې حصې د سر مسحه کول.
۴. د دواړو پښو مينځل تر بننگرو پورې چې بننگرې پکې هم شامل دي.

په اوداسه کې فقط څلور فرض دي له همدې وجې اودس ته چهار اندام ويل کيږي، په چهار اندام اوداسه کې شامل اندامونه ښه و موبل شي، چې يو ويښته هم وچه پاتي نه شي او که يو ويښته يې وچ پاتې شي اودس يې نه کيږي.^۲

مسئله: که چا د اوداسه نيت کړې وي يا يې نه وي کړی؟ نو د ځان يخولو لپاره يې ولمبل او په ټول ځان يې اوبه واچولې يا په حوض کې ولويده، يا چا پکې واچاوه، يا دا چې په باران يې ټول بدن لوند شو، او د ده د اوداسه په اندامو پوره اوبه ولگېدې لامده شو نو اودسې يې وشو، ليکن هغه ثواب چې په اوداسه ورکول کيږي د هغه څخه محروم دې د کوم لپاره چې د مخکې څخه نيت کوي دا د اوداسه لپاره ضروري ده.^۳

^۱ در مختار

^۲ بدریع الصنائع

^۳ رواه شامي

د اوداسه ستونډه:

- په اوداسه کې ۱۴ ستونډه دا دي لکه:
۱. د اودس کولو لپاره نیت کول.
۲. د اودس شروع کې بسم الله ویل.
۳. د دواړو لاسونو مینځل تر مړوندونو پورې.
۴. د هر اندام مینځل درې درې وارې.
۵. مضمضه (د خولې مینځل).
۶. مسواک وهل.
۷. استنشاق (پوزه مینځل).
۸. د ږیرې خلالول.
۹. په یو وارې د اوبو اچولو پواسطه د ټول سر مسح.
۱۰. د غوږونو مسح.
۱۱. د غاړې مسح.
۱۲. او د گوتو خلالول (البته د لاسونو) همدا رنگه د پنبو د گوتو خلالول.
۱۳. ترتیب په اوداسه کې.
۱۴. پرلپسې مینځل د اندامونو.^۱

مسئله: که د اودس لپاره اوبه لږې وي، پوره اودس پرې نه کیدو، یواځې مضمضه او استنشاق او څلور فرایض د اوداسه پرې لمدیده سره د سرد مسحې نو اودس یې کیږي.^۲

مسئله: په مسواک وهلو کې لاندې باندې غاښونه د ښې خوانه شروع کړي حتی کوشش دې وشي چې مسواک تالو ته هم ورسوي، در صورت

^۱ رواه رد مختار و شامی

^۲ شرح النوی

چې روژه دار نوي. مسواک به هر وار لمدوي او مسواک به په لاس داسې نيسي چې کچه او غټه گوته به د مسواک لاندې نيسي، منځني درې گوټې په مسواک برسیره نيسي، مسواک د يوې لويشتې نه زيات نه وي. د مسواک په نه لرلو کې د لاسونو په گټو د غاښو موبنل هم صحيح ده.^۱

مسئله: په مسواک وهلو کې عالمانو دنيوي او اخروي ډيرې فايدي ليکلي دي، او ديرش فايديو کتابونو کې ذکر کړي دي، چې د هغونه ادنی ترينه فايده يې د خولې د بدبويي لري کول دي. او اعلى ترينه فايده يې په ځنکدن کې د کلمې شهادت ويل دي.^۲

مسئله: که ږيره يې اوږده وه علاوه د درې واري د مخ مينځلو د ږيري خلالول هم سنت دي ليکن د حاجي لپاره د احرام په حالت کې د ږيري خلالول مکروه ده.^۳

مسئله: د گوتو خلالول هم سنت دي، چې د گوتو مينځ ته اوبه بنې ورسېږي، در صورت چې د گوتو منځ ته اوبه رسول فرض دي، چې کوم ځای لږ يا ډير وچ پاتي نشي.^۴

فايده: به عربي کې غچي گوتې ته ځنصره او ورپسې بنسره، منځني ته وسطی، مسواکي ته سبابه او غټې گوتې ته ابهامه وايي.

مسئله: په اداسه کې پی در پی والې يعنې کله چې يو اندام مينځه دومره وقفه پکې رانه شي چې تربل اندام مينځلو پورې هغه ډومبني اندام وچ شي.

^۱ روواه شرح التنوير و شامي

^۲ رد مختار و شامي

^۳ دارالمنتقى

^۴ شرح التنوير

د اوداسه مستحبات او مکروهات

په اوداسه کې دا ۱۵ خبرې مستحبې دي لکه:

۱. قبلې ته مخامخ ناسته.
۲. په اوچت ځای کیناستل.
۳. پوزه په چپ لاس پاکول.
۴. د گوتې او بنګریو بنورول چې لاندې ترې اوبه ورسیري.
۵. د ژمې موسم کې د اندامونو مخکې د مینځلو مورېل او لمدول یې.
۶. د اندامونو مورېل په مینځلو کې حتی چې دا علماوو سنت بللی هم دی.

۷. بې ضرورته د نیوی خبرې نه کول.
۸. اودس بې د ضرورت څخه پخپله په خپل لاس کول.
۹. اودس په اطمینان سره کول.
۱۰. په مینځلو کې شوق او مینه ضروري ده.
۱۱. د غوړونو مسح کول او د غوړونو منځ کې گوته وهل چې اوبه ور داخلې شي.
۱۲. د خټ مسح کول.
۱۳. د پنبو د گوتو خلال د چپ لاس په غچه گوته باندې.
۱۴. د هر اندام مینځلو وخت کې کلمه شهادت ویل.
۱۵. کوزه چپ لاسته په اوداسه کې ایښودل.

مسئله: بعضې علماء کرام وایي چې د اوداسه آخر کې باقی اوبه نه لږې اوبه په ولاړې شکل، په قبله دریدل دا مستحبه طریقه ده په هغه صورت کې چې روژه نه وي.

فایده: بې د اوداسه د باقی اوبو او د آب زم زم اوبه نه نورو ابو شکل په ولاړې مکروه دي.

د اوداسه آخر کې کلمه شهادت او د درود شریف ویل هم مستحب

طریقه ده.

مسئله: د اوداسه وروسته په دستمال د اندامونو وچول فرق نلري، لیکن دومره نه چې د دستمال په استعمال د اندامونو لوندوالي اثر هډوکو ته پاتې نشي، د استنجا په دستمال د اوداسه د اندامونو وچول هم مکروه دي^۱.

مسئله: څوک چې د یوه لمانځه لپاره اودس وکړي، همدا اودس که د ده تر هر وخته باقي پاتې وي، لمونځونه پرې کولای شي، او که یې اودس وه بل اودس یې پرې وکړو دا غوره ده، بلکه اودس په اودس باندې مستحبه ده، او که په کړې اودس یې عبادت نوي کړې بل اودس به نه کوي ولې چې دا اسراف ده، اقلًا باید دوه رکعتنه نفل یې په اول اوداسه باید کړې وي^۲.

مسئله: په اوداسه کې اسراف ښه ندی، اگر که د سیند په غاړه هم وي، ډیر کمې به هم پکې نکوي. او به مخ ته په زوره اچول هم ښه ندی، د ښځې د اوداسه باقي اوبو به هم اودس نه کوي، همدا سې په جوتیه اوبو اودس کول مکروه دي^۳.

د اودس کولو مسنونه طریقه او مسایل یې

۱. د اودس کولو په وخت کې به په لوړ ځای کینې.
۲. جامې په راټولوي چې څاڅکي پرې ونه لږي.
۳. شروع د اوداسه کې به بسم الله وایي.
۴. درې کرته دواړه لاسونه تر مړوندو مینځل.
۵. خوله درې وارې مینځل، مسواک استعمالول خو په روژه کې به

^۱ قاضی خان

^۲ شامي

^۳ رواه شرح تنویر و رد مختار

- اوبه ډیرې نه غږ غره کوي.
۶. پوزه درې واري مینځل په چپ لاس باندي د پوزې نرمې پورې به اوبه رسوی.
۷. د مخ مینځل درې کرته، د غوږونو د نرمۍ، زنبې لاندي ټول مخ ته اوبه رسول.
۸. درې واري بنۍ لاس او بیا درې واري چپ لاس تر څنگلو پورې مینځل چې څنگلونه پکې مینځل لازم دي.
۹. د یوه لاس گوتې به د بل لاس گوتو کې ورکول.
۱۰. د گوتو خلال کول.
۱۱. د ټول سر مسح کول.
۱۲. د غوږونو او د غوږونو دننه مسح کول. د غوږ د مسحې لپاره د نوو اوبو استعمال ته ضرورت نشته.
۱۳. د گوتو په شا د خټ مسح کول دي، د مری مسح کول بدعت دی.
۱۴. بنۍ پنبه تر بجلکو درې واري مینځل او همدغه شان چپه پنبه مینځل.
۱۵. د کین لاس په غچه گوته د پنبو د گوتو خلال کول.
- فایده: اودس پر درې قسمه دي:
۱. فرض.
 ۲. واجب.
 ۳. مستحب.
- فرض اودس: د لمانځه لپاره ده که هغه فرض لمونځ وي یا غیر فرض.
- واجب اودس: د طواف لپاره.
- مستحب اودس: د خوب لپاره د غیبت او دروغو څخه وروسته.

په کومو شیانو چې اودس ماتېږي!

اودس په نهه شیانو ماتېږي:

۱. د وړو یا لویو بولو ځای څخه څه وتل، بې د هغه باد څخه چې د مخې له لارې څخه ووځي.
۲. د بدن څخه د وینې یا بل شي لکه ژوي وتل.
۳. په ډکه خوله کې کول.
۴. قوت د امساک چې هغه لري کوي خوب.
۵. د جنازې لمونځ څخه به بل لمونځ کې د بالغ قهقهه.
۶. بې هوشي.
۷. سکر.
۸. لیونتوب.
۹. مباشرت.

مسئله: که د زخم نه لږه وینه راووتله، خاورې پرې واچولې یا بې پاکې کړې وینه بیا لږه راووتله بیا بې پاکه کړه، خو وارې دا چل ورسره وکړو، وینه بې بهیدو ته پرې نښودله، پدې سره اودس بالکل مات شو، او که ده ورسره دا چل نه وه کړې، هغه ونه بهیده پر ځای ولاړه پاتې شوه اودس بې مات ندې، او بیا وبهیده نو اودس بې مات شو!

مسئله: که چا پوزه سون کړه د وینې ټوټه ورنه وغورځیده، اودس بې نه ماتېږي. او که چیرې وینه وبهیدله نو بیا بې اودس مات شو، همدا رنگه که چا پوزه کې گوته وهله زخم شوه وینه ورنه رابهر شوه او ونه بهیدله اودس بې مات نه دې او که وبهیده اودس بې مات شو.

مسئله: د ژورې، میاشې، سپرې او ورگې په چیچلو سره هم اودس نه

^۱ شرح التنویر

^۲ در مختار او شامی

ماتیري^۱.

مسئلہ: کہ پہ قې کی داسې او به، طعام یا ترخي او به وغور ځوي اودس يې پري ماتیري که هغه په ډکه خوله وي او که په ډکه خوله نه وي، که کم وي اودس نه ماتیري او که په قې کې صرف بلغم وغور ځيده پدې سره اودس نه ماتیري، که په ډکه خوله وي یا کم وي، لږ وي او که ډیر.

مسئلہ: که کوچني ماشوم قې او کرې او د ډکې خولې نه کم وي هغه نجس ندې او که په ډکه خوله یا زیات قې وکړي نو هغه نجس دي^۲.

مسئلہ: که د چا د لویو بولو د ځای څخه څه قدری باد راووت، او دده یقین وو چې دا خالص باد ندې، چې او ازیا بوی يې نه وو، نو دې باندي اودس نه ماتیري، لیکن دلته ډیر غور پکار دی داسې نه چې اودس ونه لري او دې يې اودسته لمونځ وکړي^۳.

مسئلہ: که څوک په ناستې داسې ویده شي چې کناتي يې دواړه په پونده مضبوط ایبني وو او تکیه هم نه وه ورته ایبني، پدې سره اودس نه ماتیري^۴.

مسئلہ: که څوک ستوني ستغ یا په ډډه یا پرمخې ویده شو، اودس يې ماتیري او که په ناستې ویده شو، کناتي يې پر ځمکه لگولي وو او داسې شی ورته ایبني وو که هغه لري کړي او دې وغور ځیري نو اودس يې مات شو. مسئلہ: که لمانځه کې په قیام، رکوع، سجده یا قاعده کې ویده شو، په دې سره اودس نه ماتیري او که بنځه په کې ویده شوه نو اودس يې ماتیري^۵.

^۱ در مختار او شامی^۲ شرح التنوير^۳ شرح التنوير مجمع الانهار^۴ رواه مینه^۵ رواه رد مختار

مسئله: که څوک په ناسته کې ویده شو او زنگیډه، زنگیدو کې مجردې ځمکې ته رسیدو سره وینښ شو اودس یې مات ندی او که د ځمکې رسیدو نه وروسته بیدار شو نو اودس یې مات شو^۱.

مسئله: که څوک په ناستې بې تکیې ویده شو، او دواړه کناتې یې په پونده مضبوط ایښي وو پدې سره اودس نه ماتیري^۲.

مسئله: که چا لمانځه کې قهقهه وکړه یعنې په زوره یې وخنډل، یوه خوا بله خوا ملگرو یې واوریدل د خنډیدونکي لمونځ فاسد او اودس یې مات شو، هغه که نروي یا بنځه وي.

مسئله: که په لمانځه کې نابالغ هلک یا نابالغې نجلی قهقهه وکړه یا بالغ وه خو لمانځه کې ویده شو خوب کې قهقهه یې وکړه، یا د جنازې لمانځه کې قهقهه وکړه، یا په تلاوت سجده کې قهقهه وکړه پدې ټولو صورتونو کې اودس نه ماتیري^۳.

مسئله: که چا اودس وکړو بیا یې نوکان واخیستل یا یې سرتراش کړو یا یې ږیره تراش کړه، یا یې د زخم څخه مردار پوستکې وشکاوه او هغه وینې نشو نو پداسې حالاتو کې اودس نه ماتیري. بیا یې اودس کولو ته ضرورت نشته^۴.

مسئله: که چاته په یاد وه چې ما اودس کړې دې لیکن ورته دا یاد نه وو چې زما اودس مات شوې دې یا ندې مات شوي، نو اودسې یې پرځای دې، لیکن بل اودس کول ورته غوره دی. او که اودس ماتیدل ورته یاد وو لیکن بل اودس کول ورته یاد نه وو نو دا اودس یې مات گنل کیږي. غرض

^۱ شامی و کبیر

^۲ رواه مینه

^۳ رواه رد مختار و مینه

^۴ رواه مینه و رد مختار

دا چې کوم شي کې يقين ثابت وي هغه په شک سره نه لري کيږي.^۱
 مسئله: که وروسته د اودس څخه د دواړو بولو د ځای څخه د څه لوندوالي وليدل شو، شک يې راغې چې دا اوبه دي او که متيازې، که دا شک پخوا ورته پيښ شوی وي، نو اودس به وکړي، او که عادت يې د شک وي پروا دې نکوي، داسې شکي شخص لپاره دا لازمه ده چې د اوداسه کولو په اخر کې خشتک ته اوبه وشيندي، بيا يې شک ځي.^۲
 مسئله: که د سړي د وړو بولو ځای نه قطره د وړو بولو راکوزه شي صرف پدې باندې اودس نه ماتيږي، ترڅو چې هغه قطره خارجه شوي نه وي، او که د ښځې د وړو بولو قطره د فرج نه راوتله نو اودس يې مات شو.^۳

مسئله: که سړي د وړو بولو د قطرې د بندولو لپاره خپل خاس اندام په سوري کې مالوچ کينموند، يو سرد مالوچو پټ شو، بل سريې ښکاره وو، کوم وخت چې لوندوالي ښکاره خواته راوتلی نه وي اودس يې مات ندې، خو د فرج خارج اعتبار نشته.^۴

مسئله: که د سړي آلت ولاړ (شخ) وو، د ښځې په مخصوص اندام ولگيده، په منځ کې تیکه يا پرده نه وه، صرف په لگيدو سره د دواړو اودس مات شو، اگر که څه وتلي هم نه وي او که ولاړ نه وو د ښځې اودس مات شو، د نارينه ندی مات شوي ترڅو چې څه شی ورنه خارج نشي.^۵

مسئله: د مذي او وديو په وتلو سره اودس ماتيږي او که منی يې شهوته يعنې د څه مرض په واسطه ووتل، نو په دې صورت اودس ماتيږي.

^۱ رواه کيږي

^۲ رواه شامی

^۳ شرح التنوير و رد مختار

^۴ رواه شرح التنوير و رد مختار

^۵ دور مختار و شامی

او که چیرې مني په شهوت سره ووتل نو غسل پرې فرض کیږي، باقي د درې واړو فرق په باب د جنابت کې په تفصیل سره راځي.^۱
 مسئله: که د چا د لویو بولو ځای نه څه حصه راووتله اودس یې ماتیري، هغه که بیا خپله بیرته داخل شي یا یې دې داخله کړي.^۲

د غسل اقسام

غسل په څلور قسمه دي:

۱. فرض.

۲. واجب.

۳. سنت.

۴. مستحب.

اول- په درې حالاتو کې غسل فرض کیږي: ۱- لکه د جنابت غسل، ۲. د حیض د بندیدو غسل، ۳. او د نفاس د بندیدو غسل دی.

په څلورو صورتونو کې غسل واجب دي:

- ۱- کافر چې ایمان راوړي او هغه په جنابت کې وي، یا دا چې بنځه په حالت د حیض او نفاس کې وي، غسل پرې واجب کیږي.
- ۲- مسلمان مړي ته پر ژوندیو باندې غسل ورکول واجب دي البته کفایتاً، چې یو غسل ورکړي، د ټولو غاړې پرې خلاصیږي.
- ۳- که په ټول بدن نجاست ولگیده غسل پرې واجب دی.
- ۴- همداسې که د بدن په لږ ځای نجاست ولگیده او ځای یې معلوم نه وو، نو د ټول بدن غسل پرې واجب دی.

^۱ رواه هندیه و مراتی

^۲ رواه دور مختار و شامی

په څلورو صورتونو کې غسل سنت دی.

- ۱- د جمعې لمونځ لپاره.
- ۲- د دواړو اخترونو لمونځونو لپاره.
- ۳- د حج او عمرې لپاره غسل سنت دی.
- ۴- د وقوف عرفې لپاره غسل سنت دی.

په څلوریشو (۲۴) حالاتو کې غسل مستحب دی:

۱. هلک یا نجلۍ چې پنځلسو کالو ته ورسیري، او د ځوانۍ علامات پکې پیدا شي.
۲. کافر چې مسلمان شي چې د لوی بې او د سۍ نه پاک وي.
۳. د لیونتوب او بې هوشي نه چې ښه شي.
۴. د ښکر لگولو نه وروسته.
۵. د شب قدر د میاشتي په پنځلسمه شپه.
۶. د عرفې په شپه.
۷. د لیله القدر په شپه چې وېي ویني.
۸. د مزدلفې د قیام لپاره.
۹. رمي د جمر و لپاره.
۱۰. مکې شریفې ته د داخلیدو لپاره، یعنی طواف زیارت لپاره.
۱۱. مدینې منورې ته داخلیدو لپاره.
۱۲. د استسقاء لمونځ لپاره.
۱۳. د خسوف او کسوف لمونځ لپاره.
۱۴. د ډار په وخت کې.
۱۵. د سخت باد په وخت کې او یا که طوفان وي.
۱۶. ورځ چې سخته تیاره شي.
۱۷. د نوو جامو اغوستلو لپاره.

۱۸. عام مجلس ته د ورتلو لپاره.
 ۱۹. څوک چې مړی ولمبوي.
 ۲۰. څوک چې توبه اوباسي.
 ۲۱. چې د سفر نه بیرته راشي.
 ۲۲. څوک چې قتل کيږي.
 ۲۳. چې د مستحاضې ښځې وینه ودریږي.
 ۲۴. د سپري چې احتلام وشي یعنې شیطان بازي ورکړي، بیا وغواړي چې ښځې سره یو ځای شي^۱.
- پدې پورته څلور ویشتنو حالاتو کې په سپري باندې غسل مستحب ګرځي.
- نوټ: بعضي بیا وايي چې طواف لپاره غسل کول واجب دی.

د جنابت مسایل او بیان

د جنابت لپاره دوه سببه دي:

۱. سبب دخول د حشفې دی (یعنې د مشتې انسان حشفه چې د ژوندۍ ښځې په قبل یا دبر) کې داخل شي، یا د بل انسان یا بل شي په دبر کې چې هغه ژوندی وي او شهوت ورته کيږي، اگر که مني یې وتلي وي یا نه وي وتلي، نو غسل پرې فرض شو، که دواړه عاقل او بالغ وو په دواړو دی او که یو عاقل او بالغ وو نو په یوه ده^۲.
- مسئله: د حشفې په دخول سره غسل لازمیږي، دا حکم صرف د مشتې انسان په جماع کې دی. او په بل ځای کې د غسل د لازمیدو لپاره انزال شرط دی.
- (نعوذ باللّه) که سپري د څاروي سره بد کار وکړ یا یې د مړې ښځې سره،

^۱ رواه دور مختار وورد مختار

^۲ رواه دور مختار و شامی

دلته محض په دخول سره غسل پرې نه راځي، تر هغه وخته چې انزال يې ونه شي، پاتې د گناه خبره شوه هغه جدا ده، همدا رنگه حکم د جلق او تفخيذ وغيره هم دی، فرض يې کړه يوه بنځه وه هغې گوته يا لرگې يا بل داسې شي استعمال کړو او يا يې د مړس پرې شي يا يې د وړو کي هلک چې هغه سره شوق نه و نو په داسې حالتو کې اصل مذهب وايي چې غسل پرې نشته ترڅو چې انزال ونشي، باقي د گناه خبره او حکم يې جدا دی^۱.

مسئله: په نوم (ناف) کې د حشفې داخليدل پر سرې غسل نه واجبوي همدا سي د پيچکاري په دخول سره هم غسل نه لازم يري^۲.

مسئله: که هلک نابالغ وي او بنځه بالغه وي او جماع يې وکړه په بنځه غسل لازم شو او په هلک باندې غسل ندي لازم ليکن د عادت په خاطر غسل به کوي.

همدا رنگه که هلک بالغ وي او بنځه نابالغه وي خو د جماع قابله وي، جماع يې وکړه په هلک غسل لازم دي او په نجلی لازم ندي، بلکه مستحب دی^۳.

۲. د جنابت دوهم سبب انزال دی يعني مني د خپل اصلي ځای نه په شهوت سره د جلا کيدل او بيرون وتل دي هغه که په جماع سره وي او که صرف په خيال سره وي يا په تصور کولو سره وي او که په هره طريقه وي، په وينه وي يا په خوب کې وي^۴.

مسئله: که مني د خپل اصلي ځايه په شهوت سره جدا شوه، ليکن د وړو بولو ځای نه بې شهوته ووتل مثلاً د سرې کار تمام شو بيا يې خپل شي مضبوط ونيوه کله چې شهوت ختم شو پرې يې بنود او منی ورنه بې

^۱ رواه دور مختار و شامی

^۲ رواه قاضی خان

^۳ مورقی الفلاح

^۴ رواه مينه و خانیه

شهوته ووتله پداسې حالت غسل پرې فرض شو.^۱

مسئله: که د وړو بولو نه پس ترې مني ووتل په شهوت سره او ذکر یې لا ولاړ وو دلته هم غسل پرې فرض شو.^۲

مسئله: که انزال یې وشو بیا یې متیازې وکړې یا یې څلویښت قدمه واخیسته او یا دا چې ویده شو بیا یې غسل وکړو او پس د غسل نه ورنه مني یې شهوته ووتله نو پدې سره غسل پرې نشته، او که غسل نه مخکې او انزال نه پس چې نه یې متیازې کړي وې نه یې څلویښت قدمه اخیستي وو او نه ویده شوی وو د غسل وکړو د غسل نه پس ورنه مني یې شهوته ووتله پدې سره یې اولنې غسل باطل شو بیا به د سره غسل کوي او که یې مخکني غسل سره لمونځ کړې وي لمونځ یې صحیح دې گرځولو ته یې حاجت نشته. او که دا واقعه ښځې ته پېښه شوه او ښځې ته ثبوت شوه چې دا مني د خاوند د منیو بقایا ده په ښځه هم غسل نه لازمیږي، بل غسل ته یې ضرورت نشته.^۳

مسئله: که چا دروند پیتی جگ کړو یا د پاسه راو لویده، یا چا وواهه او ده نه مني یې شهوته ووتل، یا د کوم مرض پواسطه ورنه خارج شول، غسل پرې نشته بلکې اودس یې مات شو.

فایده: منی، مذي او ودی دا درې شیان دي، چې د شوق په وخت کې سړي نه خارجېږي، په مذبو کې شهوت نور هم زیاتېږي، او دا ښځو کې د سړیو په نسبت زیات وي. او کومې اوبه چې د ختمیدو په وخت کې وځي او د هغه څخه وروسته شوق ختم شي، او شوق مړ شي هغه ته مني وایي.

په منیو او مذبو کې فرق دا دې چې مني ټینګ وي او مذي نري. ودي هغه اوبه دي چې د پيو په شان دي، بوی نلري، د وړو بولو څخه

^۱ هدایه و عالم گیر

^۲ رواه بحر الرائق

^۳ رواه شامي

وروسته او کله کله د وړو بولو څخه مخکې ځي، خلاصه چې په مډيو او وډيو باندې غسل نه لازميږي بلکه ماتونکي د او داسه دي^۱.

۲. د جنابت دوهم سبب کې احتلام شامل دی

مسئله: که څوک د خوبه پاڅیده احتلام (د شیطان خطا و یستل) ورته یاد وو او لذت یې هم وولیکن د لوندوالي څه اثر یې په بدن او جامو نه وو نو غسل پرې نشته^۲.

مسئله: که دوه سړي یا دوه ښځې یا ښځه او خاوند دواړه یو ځای پراته وو کله چې د خوب نه پاڅیده د یوه هم احتلام په یاد نه وو چې دا د کوم یوه دي او بل ته هم احتلام یاد نه وو دلته په دواړو غسل واجب دی^۳.

فایده: د سړي مني تینګ وی او د ښځې مني نري وي، د سړي مني سپین وي او د ښځې زير وی لیکن علماؤ کرامو په دې فرق هم څه دلایل داسي وایي چې طبیعتونه مختلف دي او په غذاگانو سره هم اثر پریوزي، نو دا فرق یې مدار د اعتبار ندی گڼلی^۴.

فایده: که څوک د خوبه پاڅیده په خپل ورون یا جامه او یا فرش یې څه لوندوال ولیده نو په ۱۴ دې حالاتو کې دا رنگه حکم بیان شوی دی لکه:

۱. که یقین یې وو چې دا مني دي او احتلام ورته یاد وو (د درې واړو امامانو په نزد غسل پرې واجب دی).

۲. که یقین یې وه چې دا منی دي او احتلام ورته یاد نه وو (د درې واړو امامانو په نزد غسل پرې واجب دی).

۳. که یقین یې وو چې دا مډي دي او احتلام ورته یاد وو (د درې واړو امامانو په نزد غسل پرې واجب دی).

^۱ رواه مراقی الفلاح

^۲ رواه هندیه

^۳ رواه شامی

^۴ شامی

۴. کہ یقین یی وو چپی دا مذی دی او احتلام ورتہ یاد نہ وو (پہ شامی کپی وایی چپی غسل پری واجب ندی، لیکن کبیری کپی یی راوپی دی چپی غسل پری واجب دی پہ نزد طرفینو).
۵. کہ یقین یی وو چپی دا ودی دی او احتلام ورتہ یاد وو (غسل پری واجب ندی اتفاقا).
۶. کہ یقین یی وو چپی دا ودی دی او احتلام ورتہ یاد نہ وو (غسل پری واجب نہ دی اتفاقا).
۷. شک یی وو چپی دا منی دی او کہ مذی او احتلام ورتہ یاد وو (غسل پری واجب دی اتفاقا).
۸. شک یی وو چپی دا منی دی او کہ مذی او احتلام ورتہ یاد نہ وو (غسل پری واجب دی).
۹. شک یی وو چپی دا منی دی او کہ ودی او احتلام یی یاد وو (غسل پری واجب دی اتفاقا).
۱۰. شک یی وو چپی دا منی دی او کہ ودی او احتلام ورتہ یاد نہ وو (غسل پری واجب دی اتفاقا).
۱۱. شک یی وو چپی دا مذی دی او کہ ودی او احتلام ورتہ یاد وو (غسل پری واجب دی اتفاقا).
۱۲. شک یی وو چپی دا مذی دی او کہ ودی او احتلام ورتہ یاد نہ وو (غسل پری واجب ندی اتفاقا).
۱۳. شک یی وو چپی دا منی دی او کہ مذی او احتلام ورتہ یاد وو (غسل پری واجب دی اتفاقا).
۱۴. شک یی وو چپی دا منی دی او کہ مذی او احتلام ورتہ یاد نہ وو (غسل پری واجب دی پہ نزد طرفینو).

مسئله: که سړی د خوبه پاڅیدو په خپل ذکر یې لوندوالی ولیدو، شک یې راغی چې دا مني دي او که مذي؟ او احتلام ورته یاد نه وو نو که یې د خوب مخکې ذکر منتشر نه وو دلته غسل پرې لازم شو، او که یې ذکر منتشر وو نو غسل پرې لازم نه دی، او که یې یقین راغې چې دا مني دي یا احتلام ورته یاد شو، او یا دا چې په ملاستی ویده شو، نو غسل پرې لازم دی^۱.

د غسل طریقه او مسئلې یې

غسل کوونکی ته پکار دی چې اول کې نیت د غسل وکړي، د تبرک لپاره بسم الله پر زړه کې ووايي دواړه لاسونه تر مړوندو پورې ومینځي، بیا ورپه او لویه استنجاء وکړي، بیا کومه پليټي چې په بدن وي هغه لري کړي (ويې مینځي) باقاعده اودس به وکړي که په ډبره یا لرگي ولاړ وو خپلې پښې به اوداسه سره پر مینځي او که تیځه یا لرگي نه وي او پښې په خټو یا بل شي چټل وي نو وروسته د غسل څخه به خپلې پښې ومینځي، کله چې یې وړوکې اودس خلاص کړو نو بیا به خپله خوله او پوزه درې درې وارې ومینځي، بیا به په خپل سر اوبه واچوي بیا به په نښۍ اوبه اوبه واچوی هم دغه شان په چپه اوبه خپل ځان به پوره او نښه ومېږي چې بدن کې هېڅ ځای ورنه وچ او بې موبنلو پاتې نشي، دا عمل به درې وارې تکرار کړي، آخر کې به خپل ځان په یوه پاک دستمال وچ کړي که په اوداسه کې یې پښې مینځلي وي بیا ضرورت د مینځلو یې نشته، او که اوداسه کې یې پښې مخکې نه وي مینځلي نو درې وارې به خپلې پښې ومینځي په داسې حالت کې غسل وشو چې دا یوه د سنت طریقه ده. یادونه: په غسل کې فرض، واجب، سنت او مستحبات شته، کوشش وکړای شي چې ټول ادا شي، او که په غسل کې د فرایضو څخه یو هم

^۱ رواه شامی و منیه مصلی

پریښودل شو نو غسل یې نه کیږي.^۱

د غسل فرضونه

په غسل کې درې فرض دي:

- ۱- د خولې مینځل درې کرته پداسې طریقه چې ټولې خولې ته اوبه ورسیري، بې له روژې اوبه غرغره هم شي.
- ۲- د پوزي مینځل چې د پوزي نرمیو ته اوبه ورسیري.
- ۳- په ټول بدن درې کرته اوبه اچول او ځان ښه موبسل حتی یو وینسته هم وچ پاتې نشي.

د غسل سنتونه

په غسل کې څلور سنت دي:

- ۱- استنجاء کول.
 - ۲- نجاست حقیقي که په بدن لگیدلي وي د هغه لري کول.
 - ۳- اودس کول.
 - ۴- په ټول بدن داسې اوبه اچول چې اول به یې په سراچوي، بیا په ښی اوبه او بیا په چپه اوبه او بیا په نور بدن، په نیت او بسم الله به غسل شروع کوي، مسواک وهل، خلال او موبل وغیره چې اوداسه کې سنت دي په غسل کې هم سنت دي^۲
- مسئله: که غسل کوونکی په جاري اوبو کې یا باران کې په قدر د اودس او غسل حصار شو ټول بدن ته یې اوبه ورسیدې نو سنت یې آدا شو، همداسې په لوی حوض کې حصار شو او خپل ځانته یې حرکت ورکاوه یا یې قدم اخیسته، پدې سره هم سنت آدا کیږي.^۳

^۱ رواه دور مختار و شامی

^۲ رواه دور مختار و شامی

^۳ رواه دور مختار و شامی

مسئله: په غسل کې د ډیرو اوبو استعمالول (اسراف) نشته، او نه ډیرې کمې. غسل کې قبلې ته مخامخ دریدل هم نشته، خبرې به هم نه کوي، دعا به هم نه لولي، په ډیر خفیه ځای کې به غسل کوي چې څوک نه وي، آخر کې به ځان په پاکه ټوټه وچوي.^۱

مسئله: د جنابت په غسل کې که د چایو وینسته هم وچ پاتې شي یا یې مضمضه (د خولې مینځل) پاتې شي یا یې د پوزې مینځل هیر شول نو غسل یې ونشو، که وروسته د غسل ورته یاد شو بیا دده غسل ته ضرورت نشته، بلکه په هغه وچ ځای به اوبه واچوي، خوله او پوزه به کنګال کړي، که چیرې یې پدې غسل چې مضمضه او استنشاق یې نه وي کړی لمونځ یې آدا کړی وي لمونځ یې ونشو.^۲

مسئله: که د چا نوکانو کې اوږه وچ شوي وو غسل یې نه کیري ترڅو چې اوږه لري نکړي.^۳

مسئله: بنځې ته ضروری دي چې غسل کې بنگړي، گوتې او نور شيان بڼه وښوروي همدا رنگه پوزه کې چارگل او غوږو کې لښتی بڼې وښوروي او که لښتی او چارگل یې هم نه وي نو سوري ته یې اوبه رسول ضروري دي.^۴

مسئله: که د چا غاښو کې څه شی بند وي، د هغه لږې کول ضروری دي، باید اوبه هغه ځای ته ورسیري او که یې لري نکړي نو غسل یې نه کیري دا ځکه چې غسل کې د یوه وینسته ځای وچ پاتې شي نو د هغه غسل نه کیري، که ډیر کم شی په غاښو کې نښتی وي نو هغه د څو وینستانو په اندازه راځي.^۵

^۱ رواه مینه

^۲ رواه کبری او شرح التنویر

^۳ کبیري شرح التنویر

^۴ رواه شرح التنویر

^۵ رواه شامی

مسئله: که چا په وینبتو یا بدن باندې تیل لگولې وي او په غسل کې یې پر ځان اوبه واچولې او ټول بدن یې لوند شو، خو بدن یې د غوړوالي پواسطه اوبه بڼې نه قبلوي خیر دې غسل یې وشو کومې اوبه یې چې پر ځان اچولې او ټول بدن باندې اوبه تیري شوي صحي دي. په خپله خوله او پوزه باندې دې اوبه تیري کړي، غسل یې وشو.^۱

مسئله: که د جمعې یا اختر ورځ وه او چا د جنابت لپاره غسل کړی وي نو دا یو غسل درې واړو لپاره کفایت کوي، نیت به د درې واړو د ثواب لپاره وکړي.^۲

د وږې او لوی بې اودسې احکام

په چا چې غسل فرض شوی او د جنابت حال کې وي یا بنسټه د حیض او نفاس حالت کې وي، مکې شریفې ته او جومات ته داخلیدای نشي، همداسې طواف کول هم ورته حرام دي، لیکن ضرورت وي، بیا فرق نلري لکه: دا چې ده کور دروازه جومات دروازې ته وي بله لاره ونه لري تلای شي، یا دا چې بې له جومات نه بل ځای د اوسیدو نوي، یا دا چې مسافر وو غسل پرې واوښت، او په جومات کې حوض، چینه یا نور د اوبو وسیله وه، داسې شخص ته جواز لري چې تیمم ووهي ور داخل شي.

مسئله: څوک چې جنوب وي، یا د حیض او نفاس حالت کې وي نو قرآنکریم ته لاس وروړای نشي حتی چې د لستونې پواسطه هم لاس وروړای نشي، آن که جدا یې تیکه په لاس کې ونیوله او قرآنکریم پرې راواخلي، یا دا چې قرآنکریم بې له خپلې وقایې نه جدا پوښ شوی او قرآنکریم یې پکې تاو کړی وي داسې حالت کې بیا لاس وروړل جواز لري. همداسې که په کومه گوته یا روپۍ یا تعویز کوم آیات لیکل شوی وي

^۱ رواه شرح التنوير

^۲ رواه شرح التنوير

لاس وروړل ورته جواز نه لري او که په څه شي پوښل شوی وي نو بیا لاس وروړای شي.^۱

مسئله: په لویه بې اودسی کې د قرآن کریم لوستل جواز نه لري او که چیرې ښځه د حیض او نفاس په حالت کې وي پداسې وخت کې ماشوم ته سبق ویلی شي، لیکن یو آیت به پوره نه ورته وایي بلکه په زور او زیر او یوه یوه کلمه به درس ورته وایي، ساه به باسي، په یوه ساه به یې هم ورته نه وایي پداسې حالت لاس وروړل قرآن کریم ته ندي پکار بلکه په ډکي دې ورته د قرآن کریم پانې اړوي همدا رنگه حکم په جنابت کې هم دی.^۲

مسئله: په جنابت کې درود شریف ویل، د الله پاک نوم اخیستل، د دعا آیتونه د دعا په نیت او استغفار کول دا ټول جواز لري، لیکن په نیت د تلاوت د قرآن کریم لوستل ورته جواز نلري، او که یې ورته کتل لوستل یې نه بیا فرق نه لري، همدا سې به د کلام ربي په نوشته کولو کې هم احتیاط کوي، ندي لیکي.^۳

مسئله: د جنابت حالت کې د نوکانو اخیستل، د نامه لاندې وینستان اخیستل یا د نورو وینستانو لري کول مکروه دي.^۴

مسئله: که سړی د ښځې سره یوه شپه کې څو کرته جماع وکړه، آخر کې یو غسل ورته کفایت کوي او که یې جدا جدا وکړي ورته بهتره ده، بعضې علماء کرام وایي چې احتلام نه وروسته او لمبلو وروسته چې چا جماع وکړه د هغوی هغه اولاد به یا لیونی وي او یا بخیل وي.^۵

^۱ رواه شرح بدایه و شرح التنویر

^۲ رواه عالمگیر

^۳ شرح التنویر و رد مختار

^۴ رواه فتاوه هنديه

^۵ رواه شامی

متفره مسئلې

مسئله: که شرعی کتاب د ویلو نه ووت او بیکاره شو، حکم یې دا دی چې د الله پاک د رسول کریم صلی الله علیه واله وسلم او د فرښتو نومونه به ترې لري کړي، باقي به وسوزوي یا به یې دفن کړي یا به یې اوبو ته واچوي، او که قرآن کریم د تلاوت نه ووت هسي به یې نه غورځوي بلکه یوه ټوټه کې به یې ونغاړي داسې ځای کې به یې ښخ کړي چې هلته د رفت و آمد لاره نه وي، یا د به یې د قبر خوا کې ښخ کړي، یا به یوه داسې جگ ځای کې ځای ورته جوړ کړي او هلته به قرآن کریم کیږدي.

مسئله: د جومات خس او خاشاک به هم داسې ځای کې نه اچوي چې هلته خوسا او بوی ناکه ځای وي، پاک ځای کې به یې اچوي. همداسې په کوم کاغذ چې آیات لیکلي وي یا بل شرعی شی لیکلي وي، په هغه کې د شي تاوول مکروه دي.

په کومو اوبو اودس او غسل جواز لري او په کومو اوبو جواز نلري

مسئله: د باران، خوږ، لښتي، چینی، کوهي، حوض، دریاب او سمندر په اوبو غسل کول او اودس کول جواز لري، که هغه اوبه خوږې وي او که ترخې وي، د اوږې وي او که د گلي وي چې هغه ویلي شوی وي، لیکن د مالګې په اوبو جواز نلري^۱.

مسئله: د ونې یا د پانویا د میوې اوبه چې په خوږ یا ویالې کې ویستل شوي وي پداسې اوبو اودس او غسل کول جواز نلري همداسې د هندوانې او گني په اوبو هم جواز نلري^۲.

مسئله: د کومو اوبو چې صفتونه یې بدل شوي لکه: خوند، بوی او رنگ په هغو اوبو غسل او اودس کول جواز نلري، لیکن که داسې شی یې

^۱ درمختار^۲ شامی

اوبو کې ایشولی وي، چې په هغه سره صفایي راځي لکه: د بیړي پانې نو بیا فرق نلري پرې کیږي.^۱

مسئله: په کومو اوبو چې مړی لمبول شوی وي، هغه اوبه نجسې دي، او په کومو اوبو چې غسل یا اودس شوی وي، نو د دې اوبو استعمالول او څښل هم مکروه دي حتی حرامی دي نه به اودس پرې کوي او نه به یې نور شي باندي استعمالوي.^۲

مسئله: د اودس کولو وخت کې د مخ او لاس اوبه چې بهیږي، لږ یا څه ډیر څاڅکې چې په بدن یا جامو لگيږي فرق نلري، لیکن بهتره دا ده چې اول کې خپلې جامې راټولې کړي.^۳

مسئله: که د سپري اودس وو او ده د آب زم زم اوبو باندي د تبرک لپاره اودس یا غسل کاوه خیر دی، لیکن په بې اودسۍ کې نه به غسل پرې کوي او نه به اودس پرې کوي همداسې د پیلیتی پریمنخل او استنجا کول هم پرې بڼه ندي او که ضرورت وو فرق نلري.^۴

مسئله: که په منگي یا سطل کې ماشوم لاس وواهه او په لاس یې پلیتی وه یا دا چې باران وو پاس په بام پلیتی وه ناوه کې اوبه راروانې وې، دواړو حالاتو کې اوبه ناپاکي دي نه پرې غسل کیږي او نه پرې اودس، او که دواړو حالاتو کې پلیتی نه وه نو بیا ورته جواز لري، لیکن بهتره دا ده چې نورې اوبه پیدا کړي.^۵

مسئله: کوم حوض چې لس شرعي گزه اوږد او لس شرعي گزه پلن وي، او ژور وي، چې سپری اودس کوي، لاندې ترې ځمکه نه ښکاره کیده

^۱ رواه عالم گیر و هدایه

^۲ رواه شامی، بحررایق، عالم گیر

^۳ شرح التنویر

^۴ طحطاوی

^۵ منیه و منیه کیږی

نو دې ته ده در ده ویلي شي. نو که پداسي حوض کې څه پلپیتي لويديلي وي او هغه نه بنسکاره کيده لکه متيازې يا شراب وغيره هر اودس کوونکی کولای شي چې د حوض په هره څنډه کيني اودس کولای شي، او که داسې پلپیتي لويديلي وي چې هغه معلومیده لکه: مړ پسه وغيره، نو بيا اودس کوونکی دې د حوض بلې څنډې ته خپل اودس وکړي او که چيرې پر دې ده در ده حوض کې دومره پلپیتي لويديلي وه چې د حوض ټولو اوبو ته يې خوند او رنگ تغیر کړی وي نو دا اوبه ټولې نجسي دي.^۱

مسئله: که د حوض اوبه ده در ده مقدار نه کمی وي مثلاً هفت در هفت او په هغه کې نجاست ولويده هغه اوبه ټولې نجسي دي او که چيرې اوبه پرې راروانې وي او هغه هفت در هفت ټول ډک شو او څه ورنه ونه وتلې بيا هم دا اوبه نجسي دي، اگر که هفت در هفت دی بعضی د پاکي حکم کوي.^۲

مسئله: په کومو حشراتو کې چې وينه نه وي، لکه میاشی، سپگه، مچ، مچی، لړم او داسې چې اوبو کې بیرون مړ شوی وی و اچول شي یا اوبو کې مړ شي نو اوبه نه ناپاکي کيږي، اوبه که لږې وي یا ډيرې وي، اودس او غسل پرې کولای شي.^۳

مسئله: کوم حیوان چې اوبو کې پیدا کيږي او پکښې اوسېږي لکه: ماهی، چنگښه، کني کبر وغيره هغه په اوبو کې مړ شو، یا دا چې اوبو ته مړ وغورځول شو، پدې اوبه نه ناپاکي کيږي، لیکن که د وچې چنگښه وي، چې هغه وينه لري که اوبو ته مړه ولويده یا پکې مړه شوه اوبه نجسي کيږي دلته د اوبو او وچې د چنگښې فرق دا دی چې د اوبو د چنگښې گوتی پرده لري نښتي وي او د وچې د چنگښې گوتی جدا جدا وي پر دې نلري.^۴

^۱ رواه منیه او شرح تنویر

^۲ منیه و کبیری

^۳ رواه دور مختار و شامی

^۴ رواه شرح التنویر

مسئله: که په حوض یا کوهي کې د ونو پانې ولويدلې او په اوبو کې يې فرق راوست ليکن اوبه په همغه شکل صابتي وي پداسې اوبو غسل او اودس جواز لري^۱.

مسئله: په کومو اوبو کې چې پليتي لويدي وي، او د اوبو بوی، خوند او رنگ ته يې تغير ورکړي پداسې اوبو بلکل اودس او غسل کول او بل ځای يې استعمال جواز نلري، لکه متيازی نو د داسې اوبو ورکول څارويو ته هم جواز نلري^۲.

د کوهي بيان او مسایل

د کوهي (څاء) ژوروالي کې اعتبار نشته، او که ده درده د مقدار نه کم وو او څه مقدار نجاست ورته ولويده نو دا ناپاک شه، دا به هغه وخت پاکيږي چې ټولې اوبه ورنه وويستل شي او د حيواناتو حکم وروسته به په تفصيل سره بيان شي.

مسئله: که د زرکې، کوتري، چنچنې او داسې نورو مرغيو غول (گندگي) کوهي ته ولويده نو پدې باندې د کوهي اوبه نه خرابيږي او که د کورني چرگې يا هيلې واغبره گندگي کوهي ته ولويده، کوهي پرې ناپاکه کيږي ټولې اوبه يې راويستل کيږي، همداسې که د سپي، پشو، غوا او داسې نور شي گندگي کوهي ته ولويده هم دا حکم لري چې ټولې اوبه به يې راوباسي^۳.

مسئله: که سړی، وزه يا سپې کوهي ته ولويده او هلته مړ شو يا مړ ورواچول شوی وو داسې حالت کې د کوهي ټولې اوبه نجسې دي، ټولې اوبه به ترې راوباسي.

^۱ رواه تنوير الرباط

^۲ رواه هدايه

^۳ رواه منيه و کيږي

مسئله: که کوهی ډیر ژور وو او به یې په راویستلو باندې نه خلاصیدې نو حکم دا دی چې د هغې کوهي څنگ کې به بل هومره کوهی کیني، او به به د هغه کوهي نه راوباسي کله چې دا کیندل شوی کوهی ډک شو بیا نو هغه کوهی پاک شو، لیکن د هغه کوهي د لوندوالی اندازه به د دې کوهي په اندازه وي، یا دا چې یو لرگی به په اول کوهی کې کوز کړي د اوبو اندازه دې په نښه کړي کله چې دی بل کوهی ته د هغه لرگی په اندازه اوبه راوویستلې نور به یې بس کوي، او بعضې علماء کرام بیا وایي چې همدې کوهي نه به ۳۰۰ ډولچې اوبه راوباسي هم پاکېږي.^۱

مسئله: کوم حیوان کوهي ته ولویده یا مړ وغورځول شو یا هلته مړ شو پکې بیا هغه پداسې حالت کې راوویستل شو چې هغه نه پرسیدلی وو او نه چاودلی وو او نه ریښیدلی وو نو دغه حیوان ته به وکتل شي که هغه مورک وو یا چینچری او یا کربوری یا داسې بل حیوان نو دلته به دیرش ډولچې اوبه راوباسی گني شل خو بالکل ضروري دي.

او که چرگه، کوتره، پیشو یا داسې نور څخه نو دلته به شپيته ډولچې اوبه راوباسی که نه نو څلویښت خو ضروري دي او که وزه، پسه یا سپي وو نو داسې شیانو لویدو کې به ټولې اوبه راوباسي.^۲

مسئله: کوم حیوان چې نجس العین نه وي او هغه اوبو ته کوهي کې ولویدو او بیا هغه ژوندی راوویستل شو، او دا هم معلومه نه وه چې پښو یې نجاست وو یا نه وو نو پدې باندې کوهی نه پلیتیري، او که خولی ته یې اوبه تللي وې نو چوټه کیري بیا به یې جوټې وکتل شي چې جوټه یې پاکه ده او که ناپاکه ده، دلته که چیرې پسه، وزه، غوا، میخه یا اوبښ یا کوتره یا بل داسې حیوان کوهی ته ولویده، بیا هغه ژوندی راوویستل شو، د داسې حیوان اگر که خولی ته یې اوبه تللي هم وي، کوهی پاک

^۱ رواه منیه، کبیري وهدایه

^۲ رواه درمختار

دی، لیکن د احتیاط لپاره به شل ډولچې اوبه ورنه راوباسي، او که سپی ورو لویده او خولی ته یې اوبه تللې وې بیا ژوندی راوویستل شو داسې وخت کې کوهی ټول پلټت شو اوبه به یې ټولې راوباسي، همداسې د خره د لویدو حکم هم دی. او که پیشو یا آزاده چرگه کوهی ته ولویده او ژوندی راوویستل شو دلته څلویښت ډولچې به راوباسي او که خنزیر ورو لویده او په کوم ځای یې چې اوبه لگیدلی نو ټولې اوبه نجسې دي، نو د ټولو اوبو راویستل ضروری دي.^۱

مسئله: که کوهی ته ډولچه ولویده، کله چې څوک ورکوزیري، هغه به استنجا کوي بیا به ورکوزیري که چیرې بیا داسې په غوټه باندې ډولچه راوباسي او د دې سړي په بدن او جامو څه پلټي نه وي نو دا اوبه پاکي دي او که څه پلټي په بدن یا جامو یا دا چې استنجا یې نه وه کړي څه نجاست و نو دا اوبه بیا ناپاکي دي.^۲

مسئله: که کوهی ته مورک یا داسې بل حیوان لویدلی وو او هغه مړ راوویستل شو ورته معلومه نه وه چې دا څه وخت لویدلی دی چې نه پرسیدلی دی او نه ریښیدلی دې نو دا د یوې شپې او یوې ورځې حکم لري، دلته به د کوهی نه څلویښت ډولچې اوبه راوباسي. که مخکې چا پدې اوبو اودس کړی وي، او لمونځ یې پرې ادا کړی وي باید خپل لمونځ راوگرځوي. او که یې جامې یا بل شی پرې مینځلی وي هغه به بیا پریمنځي او که چا ورپه پرې لاندې کړي وي او ډوډۍ یې پخه کړي وي هغه دې اوبو ته واچوي.

او که چیرې حیوان کوهی کې پرسیدلی یا چاودلی وو دلته دا د درې شپو او درې ورځو حکم ورکوي داسې حالت کې به د درې شپو او درې ورځو لمونځونه راگرځوي.^۳

^۱ رواه درمختار و شامی

^۲ رواه شرح التنویر

^۳ رواه شرح تنویر و منیه

مسئله: په ناپاکه دوره کوهی نه پلیتیرې، همداسې که د وزې یوه یا دوه پچې همدارنگه که په پیو کې د لوشلو وخت کې ولویدی، سمدستي یې راوویستلې او ماتې شوی هم نه وې، شودی پرې نه خرابیږي.^۱

د جوټې بیان او مسائل

مسئله: د انسان جوټه پاکه ده نروي او که بنځه، مسلمان وی او که کافر، په حالت د جنابت کې وي او که په حالت د حیض او نفاس کې وي، او که پاک وي، خلاصه چې جوټه په هر حالت کې پاکه ده او که په خوله یې څه ناپاکي ظاهره کې لگیدلي وي نو د ظاهري ناپاکي پواسطه جوټه ناپاکه شي. مثلاً چا شراب وڅښل یا یې خوله ویني شوه، بیا یې سمدستي اوبه وڅښلې دا جوټه ناپاکه شوي.^۲

مسئله: کوم حیوان او څاروی چې هغه حلال وي لکه: پسه، وزه، غوا، مینبه وغیره او د داسې نورو جوټه پاکه ده، همدارنگه د کومې مرغۍ چې غوښه یې حلاله وي لکه: زرکه، تارو، تنذری، سحرایی چرګان وغیره د دې هم جوټه پاکه ده او که چیرې جاته معلومه شوه چې د دې حیواناتو په شونډو یا د مرغۍ په منبوکه څه ظاهري پلیتي لگیدلي وه، او اوبو کې یې خوله کینسوده نو د هغو پلیتو پواسطه اوبه ناپاکې شوې.^۳

مسئله: د لیوه، منزري، فیل (هاتي) گیدرې، شادو او نور ځناورو چې څیرل کوي د دې ټولو جوټه پلیته ده.^۴

مسئله: د پیشو جوټه که پاکه هم ده لیکن مکروه ده، که نورې اوبه پیدا کیدی د پیشو په جوټه اودس ښه ندی، او که مجبوریت وو بیا فرق نلري، او که پیشو موږک وخور او بیا یې اوبه وڅښلې نو دا اوبه پلیتي

^۱ رواه درمختار و شامی

^۲ رواه هندیه، منیه

^۳ رواه شرح التنویر

^۴ رواه درمختار و هدایه

دی او کہ خولہ بی ختلی وہ نو بیا هغه او به پلیتی ندی، لیکن مکروه دی^۱۔
 مسئلہ: د سپی جو تہ پلیتہ ده، کہ پہ کوم لوبنی کی بی خولہ و وهله
 هغه لوبنی به بیا پہ درې واری و مینخی او بو باندي پاکیري یا دی او ه
 کرته پرې مینخی بهتره ده یا دی یو واری په خاوره و مینبی^۲۔
 مسئلہ: کہ پیشو کتخ یا پی یا بل شی جو تہ کرو کہ مسکینی وی و دی
 خوری او کہ مالدار وی، هغه دی نه خوری کوم غریب یا مسکین ته دی
 ورکړي^۳۔

مسئلہ: کہ پیشو د چالاس یا کالی وختل نو بی له مینخلو نه به خپل
 لمونځ نکوي، مکروه دی^۴۔

مسئلہ: د بنکاری مرغانو لکه: باز، باشه او نور جو تہ بی مکروه ده او
 که ناپاکه شی بی نه وو خوړلی بیا جو تہ پاکه ده۔ همداسی د مار،
 منگک، چرمخکی و غیره جو تہ هم مکروه ده، او کوم حیوان لکه: میچ،
 لرم، مچی او میری چپ وینه نلری نو جو تہ بی پاکه ده، او که مورک
 ډوډی، خه خوړلی وی باید د هغې خای شاو خوا ډوډی ترې لرې کړي^۵۔

مسئلہ: د نامحرمې بنخی او نامحرم سړي جو تہ مکروه ده، دا ځکه چې
 ناجایزه لذت ورنه حاصلوی لیکن د خپلې بنخی او نسبی بنخی چې د
 هغې سره بی نکاح حرامه وی نو بیا یو د بل جو تہ حلاله ده^۶۔

مسئلہ: د خره او قچرې جو تہ پاکه ده، لیکن علماوو شک کړی دی،
 فرمایي که نورې او به مو پیدا کړې پدی او بو به اودس نکوي، حتی تمیم

^۱ رواه درمختار و هدایه

^۲ رواه شرح تنویر و رد مختار

^۳ رواه شرح تنویر او شامی

^۴ رد مختار

^۵ رواه درمختار او شامی

^۶ رواه دو مختار و رد مختار

دی ووهی او خپل لمونځ دې وکړي^۱.

مسئله: د کوم حیوان چې جوته نجسه ده خوله یې هم نجسه ده، او د کوم حیوان چې جوته پاکه ده د هغه خوله هم پاکه ده، د خره او قچرې خوله پاکه ده چې په بدن یا په کالیو ولگیده نو مینځلو ته یې ضرورت نشته، لیکن د احتیاط لپاره مینځل یې ضروري دي^۲.

د تیمم مسایل

مسئله: که چانه د یو میل په اندازه اوبه لرې وې یا وې خودې پرې خبر نه وو په استعمال یې قادر نه وو نو ده ته تیمم جواز لري، تیمم به ووهی خپل لمونځ به ادا کوي^۳.

مسئله: که آبادي کې وو د لمانځه وخت شو اول ورته د اوبو پیدا کول واجب دي او که په ځنگله کې وو نه اوبه ورته معلومې وي او نه څوک وو چې د اوبو پوښتنه ورنه وکړي نو بیا ورته تیمم جواز لري او که چیرې پدې گمان وو چې اوبه به پیدا شي نو لمونځ به تر آخره وځنډوي او که یقین یې وو چې اوبه دلته نه پیدا کیږي بیا ورته جواز لري چې تیمم ووهی خپل لمونځ ادا کړي.

فایده: شرعي میل ۴۰۰۰ څلورزره گزه دی، او یو شرعي گزیبیا ۴۰ څلوینست گوتي دی، او یوه گوته بیا ۴ څلور اوربشې دی، یعنی څلور اوربشې پی در پی کیښودل شي د یوې خپته بلې سره ولگیري نو دا د یوې گوتې اندازه ده.

مسئله: که یو ځای کې کوهی وو لیکن د اوبو د راویستلو څه وجه ورسره نه وه، یا هلته ځناور یا بل دشمن وو ورتلل یې خطره درلوده او

^۱ رواه مجمع الانهار

^۲ رواه شرح التنوير و شامي

^۳ روه درمختار و رد مختار او شامي

نورې اوبه ورنه یو میل لري وی بیا کولای شي چې تیمم ووهی او لمونځ وکړي.^۱

مسئله: که اوبه وي او هغه خرڅیدي ده سره روپی نه وي نو بیا تیمم ورته جواز لري.^۲

مسئله: که اوبه ورسره وي دی په سفر کې وود تندي خطر ورسره وه یا د ملګري او څاروي د تندي په خاطر يې د تندي خطر حس کاوه، تیمم ورته جواز لري، یا دا چې په لاره کې د اوږو د لمدولو یا د کتغ لپاره يې په سفر کې کار ورنه اخیسته، بې له اوبو يې چاره نه درلوده، بیا کولای شي په تیمم سره لمونځ ادا کړي.^۳

مسئله: که چا سره د زم زم اوبه وي او هلته لمونځ ورنه قضا کیده، تیمم به نکوي په همدې اوبو به اودس وکړي او لمونځ به ادا کړي.^۴

مسئله: یو سړی جنوب وو، د بلې ښځې د حیض وخت پوره وه او هلته یو مړی پروت وو نو اوبه لري وي د یوه شخص لپاره يې کفایت کاوه دلته که دا اوبه د یوه شخص وی هغه به يې ولګوي او که شریکي وي، نو لمړی به پرې مړی ولمبوي، هر یو به خپل حق ورته وبخښي، او که اوبه مباح وي نو جنوب به پرې ولامبي او نور به تیمم ووهی لمونځ به وکړي.^۵

مسئله: که د چا دواړه لاسونه څنګل کې پرې شوي وو او دواړه پښې يې په زنگنو کې پرې شوي وي او مخ يې زخمي وو نو پدې سړي نه اودس شته او نه تیمم هسې به يې اودسه او بې تیمم لمونځ وکړي.

مسئله: که څوک بندي وو بندي ځانه کې نه ورته اوبه وي نه پاک ځای

^۱ درمختار

^۲ رواه بر رايق و شرح التنوير

^۳ رواه شرح تنوير او درمختار

^۴ رواه شرح منيه وفتح القدير

^۵ شرح التنوير و درمختار

و او نه پاکه خاوره چې دې هلته اودس یا تیمم وکړي، دې ته فاقد الطهورین ویل کیږي، هلته به لمونځ نکوي، بلکه د لمانځه وخت کې به د لمانځه پېښه کوي، یعنې د لمانځه نیت به نه تړي، هسې دې د لمونځ کوونکي په شکل ودریږي، په ولاړې به د سر په اشاره لمونځ وکوي، څه به نه وایي هسې به ولاړ وي، بیا نو کله چې آزاد شو قضایي به یې راوړي.^۱ مسئله: که څوک د اوبو د استعمالولو څخه عاجز وي، او شرعي مجبوریت ولري، مثلاً سخته یخني وي، وجود ته یې خطر پېښیږي، او یا یې اوبه پیدا نکړي، تیمم یې وواهه لمونځ یې ادا کړو نو دا لمونځ صحیح دی، راگرځولو ته یې حاجت نشته، او که چیرې په تیمم باندې لمونځ وکاوه وخت د لمانځه لپاتې وو او ده اوبه پیدا کړې بیا هم د لمانځه راگرځولو ته ضرورت نشته.^۲

مسئله: په کومو شیانو چې اودس ماتېږي، په هغه سره تیمم هم ماتېږي، تنه یو دا چې کوم وخت چې چا تیمم وهلی وي او اوبه یې ولیدې او قادر په اوداسه وو نو تیمم یې مات شو.^۳

مسئله: په تیمم کې دا ضروری نده چې وایي چې زه اودس لپاره تیمم کوم یا د غسل لپاره تیمم کوم بلکه د زره اراده ضرور ده، د خپل ځان د پاکیدو لپاره او لمانځه لپاره به داسې نیت تړي (تَوَيْتُ أَنْ تَيْمَّمَ لِرَفْعِ الْحَدَثِ وَلَا سَبَّاحَةَ الصَّلَاةِ) دا نیت د اوداسه او غسل دواړو لپاره کفایت کوي، د دې ضرورت نشته چې د اوداسه لپاره جدا او د غسل لپاره جدا جدا نیت وکړي.^۴

^۱ رواه ابو سعود و بحر رايق

^۲ رواه هندیه و شرح التنوير

^۳ رواه مطلقى و هدايه

^۴ رواه كنز الدقايق

د تیمم طریقه

د تیمم طریقه داده چې اول به نیت وکړي، بیا به بسم الله ووايي، دواړه لاسونه به په پاکه ځمکه یا هغه شي چې د ځمکې له جنسه وي، پداسې حال چې گوتې به یې پراخه نیولي وي پر ځمکه ووهیې مخې او شا خواته به یې راکش کړي، بیا به لاسونه پورته کړي، لږ دې ټک وهي، بیا به یې په ټول مخ راوکارې، دوهم کړت به بیا خپل لاسونه پر مخکه ووهي، ټک به یې وهي. د چپ لاس د غټې گوتې نه سوا د نورو څلورو گوتو په باطن طرف د نسی لاس د گوتو سر و نو څخه شروع کړي او د هغه په ظاهر طرف به یې راکش کړي، تر څنگلو پورې، بیا دې د هغه ځایه د چپ لاس ورغوی د نسی لاس په باطن طرف راکارې، چې د نسی لاس ورغوی غاړې ته ورسیږي، د چپ لاس د غټې گوتې بیخ به مړوند ته رسیدلی وي، د هغه ځایه نه به دا گوته دغه شان د نسی لاس د غټې گوتې په ظاهر تیر کړي، بیا دې په همدې قسم د چپ لاس مسح وکړي، آخر کې به د دواړو لاسونو د گوتو خلال هم وکړي، تیمم یې وشو^۱.

مسئله: په کومه ځمکه چې متیازې شوي وي، وچې شوی وي او اثر یې پاتې نه وي او که نوره پلیتی هم وي لیکن اثار یې نوي پاتې، پداسې ځای لمونځ کيږي لیکن تیمم پرې ندی جایز او که چاته معلوم نه وي بیا فرق نلري، تیمم پرې وهلی شي^۲.

مسئله: د ځمکې نه سوا بل داسې شی چې هغه د ځمکې د جنسه وي او پاک وي د امام صاحب په نزد تیمم پرې جواز لري لکه: خاوره، چونه، شگه، رانجه وغیره، او کوم شی چې د ځمکه د جسنه نوي لکه: وسپنه، سره زر، سپین زر، غنم او لرگی وغیره نو په هغې باندې تیمم جواز نلري

^۱ شرح منیه الکبیری^۲ رواه منیه و بحر

ها که چیرې د ورې او خاورې پرې پریوتلي وي بیا جواز لري.^۱
 مسئله: همداسې که ایره کې خاوره گډه وي، او د خاورې مقدار پرې
 دیروي نو بیا تیمم پرې جواز لري او که خالصه ایره وي نو بیا تیمم پرې
 جواز نلري.^۲

مسئله: که کوم خای کې سیوا د ختې نه وچه محکمه پیدا نشوه نو لمده
 ختبه به په کوم شي و مورې چې هغه وچه شي، بیا به تیمم پرې ووهي نو بیا
 جواز لري.^۳

مسئله: که اوبه موجودې وي او چا د جومات تلو لپاره، تلاوت لپاره
 یا د قرآن کریم راخستلو لپاره تیمم ووهو نو دا تیمم هیڅ اعتبار نلري،
 صحیح نده.^۴

مسئله: د جمعې د لمانځه لپاره تیمم جواز نلري، که د اوداسه په کولو
 د جمعې لمونځ ورنه ختم شي فرق نلري د ماسپنبن لمونځ دې وکړي.^۵
 مسئله: د اخترو لمونځونو لپاره که یې دفعتا اودس مات شوی وي،
 یا دا چې وخت کم وي او ده اودس کاوه د لمانځه د فوت کیدو ویره ورسره
 وه نو بیا کولای شي تیمم وکړي جواز لري.^۶

مسئله: همداسې د جنازې لمانځه لپاره ده سره ویره وه چې زه ترڅو
 اودس کوم جنازه رانه فوت کیږي نو تیمم ورته جواز لري، بیا که چیرې
 دوه جنازې وي او د دواړو جنازو د فوت کیدو ویره وه بیا به دوهم واري
 دوهمې جنازې ته تیمم ووهي، اولنی تیمم ورته کافي ندی.^۷

^۱ رواه منیه و بحر

^۲ رواه درمختار و رد مختار

^۳ رواه شامي

^۴ رواه منیه و شرح تنویر

^۵ رواه بحر رايق

^۶ رواه هدايه

^۷ رواه درمختار

مسئله: که اوبه نه وي د تلاوت لپاره او د قرآن کریم د لاس وړو لپاره تیمم کولای شي جواز لري لیکن لمونځ پرې نشي کولای.

مسئله: که چا د لمانځه لپاره تیمم وکړو لکه د اودس غوندې، ترڅو چې دا تیمم یې باقی وي هومره لمونځونه پرې کولای شي، فرض وي یا سنت او که نفل او همدغه شان تلاوت پرې هم کولای شي^۱

پر موزو د مسحې بیان

مسئله: هغه موزې چې بنسنگری پکې پتیرې، او د څرمنې څخه جوړ شوی وي، او په هغه کې درې څلور میله مزل کیدای شو په اوداسه به یې پنبو کړي، او د وخت تر پوره کیدو مسحه پرې کولای شي.

مقیم لپاره یوه شپه او یوه ورځ وخت لري، او مسافر لپاره پر موزو درې شپې او درې ورځې وخت لري، مطلب دا دی کله مقیم د سهار اودس وکړو موزې یې پر پنبو کړې تر بل سهاره پورې کله چې د سهار لمانځه لپاره اودس کوي هغه پخوانی د موزو مسح یې باقی ده تر دې اوداسه دوام لري^۲.

مسئله: د مسافر لپاره درې شپې ورځې پر موزو مسح ورته جواز لري، لکه چې ده د نن ماسپښین د لمانځه لپاره اودس وکړو بیا یې خپلې موزې پنبو کړې کولای شي د هر لمانځه د اوداسه لپاره پر موزه مسح وکړي، کله چې درې شپې او درې ورځې د مسح کولو پوره شوې، یعنی د شنبې د ورځې په ماسپښین یې موزې پر پنبو کړې تر سه شنبې ماسپښین تر اودسه پورې دوام لري.

لنډه مثال یې: مسافر د ماسپښین د لمانځه لپاره اوداسه کې موزې پر پنبو کړې نو دې د دریمې ورځې لمر پر یوتو پورې دا مسح دوام لري، او

که مقیم یې د ماسپښین د لمانځه لپاره موزې پر پښو کړې دا مسح بیا د سبا ورځې د لمر پر یوتو پورې دوام لري، ترڅو چې د ماسپښین وخت باقی وي.

مسئله: که د چا موزې په پښو وي غسل پرې واوځوت غسل ته به موزې اوباسي^۱.

پر موزو د مسح سنت طریقه

د لاسونو گوتې به لمدې کړې، بیا به د پښو د گوتو د پاسه ږدي البته برسیره پر موزو باندې بیا به یې د پښو د پرکيو پر سر گوتې راکش کړي تر پنډیو پورې، په بنی پښه به بنی لاس او په چپه پښه به چپ لاس، د گوتو سره به ورغوی هم پر موزه ږدي^۲.

مسئله: د موزو د مسح مستحبه طریقه داده چې د گوتو او د ورغوو خپته به په موزو راکاږي، او که د شا په طرف یې مسح وکړه هم صحیح ده^۳.

مسئله: که چا د موزو مسح په بر وکړه او په اوږدو یې ونکړه هم صحیح ده^۴.

مسئله: که چا په موزو مسح ونکړه، باران یې موزې لمدې کړې، یا د باران پواسطه د فصل په واشو لمدې شوې وي پکې تیر شو او موزې یې لمدې شوې، مسح یې کيږي^۵.

مسئله: کله چې د موزې د مسحې موده پوره شوه، مسح یې ماتيږي، مجبور دی موزې به اوباسي پښې به مینځي، که اودس یې درلوده،

^۱ رواه دارالمنتقى او درمختار

^۲ رواه منیه

^۳ رواه منیه

^۴ رواه درمختار و منیه

^۵ رواه دور مختار و شامی

اودس ته یې ضرورت نشته، او که اودس یې نه درلودو موزې به باسي اودس به هم پوره کوي بیا به د موزو مسح هم تازه کوي^۱.

مسئله: که په موزو کې اوبه داخلي شوې ټوله پنبه یا نیمه یا د هغه نه زیاته لمده شوه مجبور دی هغه بله موزه به هم اوباسي دواړه پنبې به مینځي^۲.

مسئله: کومې موزې چې د درې گوتو په اندازه څیري وي مسح پرې جواز نلري او که له درې گوتو کمه څیري وي نو بیا مسح پرې جواز لري^۳. او که د یوې موزې څیري والی د دوه گوتو په اندازه وو او د بلې د یوې گوتې په اندازه څیري وو خیر دی مسح پرې جواز لري، لیکن د یوې موزې چې درې گوتي څیري وي جواز نلري^۴.

مسئله: که موزې د جرابو د پاسه پنبو شوي مسح پرې جواز لري^۵.
مسئله: په جرابو مسح جواز نلري، او که لاندې ورته خرمن گنډل شوي بیا جواز لري^۶.

مسئله: په بوتانو هم مسح جواز لري، لیکن شرط دا دط چې کوم ځای پورې چې اودس کې د پنبو مینځل فرض دي، هغه ځایونه پکې پټ وي جواز لري^۷.

مسئله: که د سرد مسح په بدل کې، په ټوپۍ یا پټکي باندې مسح کول غواړي یا د مخ مینځلو بدل کې په چادري کول غواړي او د لاسونو

^۱ رواه شرح التنوير

^۲ رواه زیلعی

^۳ رواه درمختار و شامی

^۴ رواه منیه

^۵ غنیه

^۶ رواه شرح التنوير

^۷ رواه درمختار

مینخلو بدل کی پہ لستونو مسح کول غواری دا درستہ نده، مسح یی نہ کیبری^۱۔

مسئلہ: د مسافر لپاره خود مسح مودہ درې شواروزه ده او که ده پر موزو مسح کړي وي یو شواروز وروسته کورته راغی، د سفر خبره یی ختمه شوه موزې به او باسی او پښې به مینځي^۲۔

په پتی مسح کول

مسئلہ: که د چا نوک پرې وو یا یی پښې چاودې وې، پتی یی پرې ایښي وه، او بو ضرر ورته درلود یا یی په لاس دانه وه یا یی په نور وجود زخم وو او پتی یی پرې ایښي وه، د اوبو رسول ورته ضرر رساوه خپل لاس به لوند کړي پرې راکش دې کړي مسح یی وشوه، او که کوم ځای یی غوړ کړی وو او به دې پرې تیري کړي^۳۔

مسئلہ: د پتی د پاسه باید ټول ځای مسح کړي که نو نیم ځای به حتمي مسح کوي، که جواز نلري، که په او داسه کې پتی د زخم څخه ولویده او زخم جوړ وو مسح یی ماته شوه هغه ځای به و مینځي او که زخم جوړ نه وو پتی به بیرته ولگوي، بیا مسحې ته ضرورت نشته^۴۔

مسئلہ: که د چا لمانځه کې پتی ولویده او زخم یی جوړ وو لمونځ یی مات شو مسح هم ماته شوه د مسح ځای به مینځي او خپل لمونځ به راگرځوي^۵۔

^۱ رواه شرح تنویر

^۲ رواه هدایه و درمختار

^۳ رواه درمختار، شامی و قاضی خان

^۴ رواه کبیری

^۵ رواه هدایه

د معذور بیان

مسئله: د چا که بدن داسې زخم وو هر وخت ترینه وینه یا ژوې بهیده یا بې پوزه ماته شوه تل بهیده یا بې د واره متیازو تکلیف درلوده، هر وخت قطري ورنه تلې یا بې هر وخت باد خار جیدو، یا بنځه داسې مریضه وه چې بې د حیض او نفاس نه ترې هر وخت وینه جاري وه، یا بې غوړنه هر وخت ژوه راروانه وه، او ده د لمانځه په وخت کې دومره خالي موقع نه پیدا کوله چې د اودس فرض پکې پوره کړي، او لمونځ پرې ادا کړي داسې کسانو ته معذور وایي، نو د معذور حکم دا دی چې هر لمانځه لپاره به اودس کوي نو تر کومه چې د لمانځه وخت باقی وي، دده اودس به هم باقی وي او کوم وخت چې د لمانځه وخت پوره کېږي نو دده د مودی وخت هم پوره کېږي.

که معذور د ماسپښین د لمانځه لپاره اودس وکړو او د بدن نه بې د ماسپښین تر آخره څومره وینه و بهیده یا ژوه ورنه تله نو اودس بې باقی دی، کله چې د مازیگر د لمانځه وخت داخل شو اودس بې مات شو د مازیگر لمانځه لپاره به اودس وکړي!

مسئله: معذور به د هر لمانځه لپاره اودس تازه کوي، او پدې اودس کولای شي قضایي او نفل ادا کړي.

مسئله: هغه وخت سپری معذور بللی شي چې د لمانځه په ادا کولو کې یا د لمانځه د ادا کولو په اندازه دده د بدن نه وینه یا ژوه جاري وي مثلاً: د فرض لمانځه لپاره بې اودس وکړو د بدن نه بې وینه جاري وه یا دا چې لمانځه کې یا د لمانځه او اودس ترمنځ ده څخه وینه یا ژوه جاري وه نو همدا یو اودس دیو وخت لمونځ لپاره کافي دی، ترڅو چې د بل لمانځه وخت داخلېږي. کله چې د بل لمانځه وخت کې دده نه وینه یا ژوه خارج شوه بیا هم معذور دی، هغه وخت به د معذوری نه وزي چې دیوه لمانځه

وخت کې ده نه وینه یا ژوه لاره نشي.

مسئله: که معذور د ویني یا ژوي په بندیدو قادر وو پري واجب ده چې په هره طریقه وي خپله وینه یا ژوه بنده کړي د معذور نه که په سجده کې وینه روانه وه خیر دی خپل لمونځ دې وکړي لیکن په ناسته، ولاړه، اشاره دې لمونځ وکړي، که په ناسته وینه ورنه تلله نو په ولاړې دې لمونځ وکړي، ولې چې په ملاسته ورته جواز نلري^۱.

مسئله: که د مریض وینه یا ژوه جاري وه، کومه ټوټه چې لاندې یا برسیره اچول شوي وي بې نمازه شو هو فرق نلري د همدې وخت لمونځ پري کيږي^۲.

د حیض او استحاضې بیان او مسئلې

په هره میاشت کې چې د ښځې نه کومه معروفه وینه ځي هغې ته حیض وایي، چې د حیض موده کم د کمه درې شپې او درې ورځې دي او زیات نه زیات لس شپې او لس ورځې دي، که چیرې د درې شپو او درې ورځو نه مخکې وینه بنده شوه هغه حیض ندی بلکه هغه استحاضه (مرض) دی او که چیرې د لسو شپو او ورځو نه مخکې وینه بنده شوه هغه حیض ندی بلکه هغه استحاضه (مرض) دی او که چیرې د لسو شپو او ورځو نه واوښته که دا په عمر کې دایو کړت شوه نو لس ورځې یې د حیض دي متباقی ورځې استحاضه (مرض) دی^۳.

مسئله: د ۹ کالو نه مخکې ښځې ته حیض نه ورځي او که نجلۍ د نهو کلو نه کمه وه، وینه راغله هغه حیض ندی بلکه استحاضه ده، همداسې که ښځه ۵۵ کلو ته ورسیده نو بیا هغې ته حیض نه ورځي، او په دې عمر کې ورته سور رنګه یا تور رنګه وینه راغله هغه به حیض وي او که ژیر،

^۱ رواه درمختار ورد مختار

^۲ رواه درمختار

^۳ رواه هدایه

خړ او شین رنگه وینه ورته راغله نو دا حیض ندی او که پدې عمر کې عادت وه نو بیا حیضی ده.

مسئله: که د یوې ښځې عادت نه وو بلکه کله کله یې پنځه ورځې حیض ورته او کله به اوه ورځې ورته په همدې قسم به بدلیده رابدلیده یا به یوه میاشت کې پوره لس ورځې وشو نو دا ټولې لس ورځې یې په حیض کې حسابیږي.^۱

مسئله: که نجلی اول وار کې وینه ولیده او دا وینه پوره یوه میاشت روانه وه نو په کومه اوله ورځ چې وینه ورنه روانه شویده د هغې نه تر لسو ورځو پورې حیض دی نوری استحاضه ده.^۲

مسئله: او که درې شپې او ورځې څه پلټي ښځې نه راغله بیا دا پنځلس ورځې بنده شوه بیا ورنه درې شپې او ورځې پلټي راغله نو منځ کې پنځلس ورځې ټولې پاکې دي، اولنۍ او اخرنۍ یې د حیض ورځې دي.^۳

مسئله: که د ښځې گیده وه (حامله) او وینه ورنه راغله دا وینه چې هر څومره وي نو دا حیض ندی بلکه استحاضه ده دا ځکه چې داسې وخت کې ښځې ته حیض نه ورځي.^۴

مسئله: پر ښځو باندې د حیض وخت کې لمونځ او اودس نشته لیکن د هر لمانځه وخت کې به اودس کوي، په جای نماز به د یوه لمانځه د ادا کولو په اندازه کینی، الله جل جلاله به یادوي چې عادت یې هیر نشي.^۵

مسئله: که په اول کې د نجلی حیض لس ورځې یا دینه کم یا زیات وو دا ټول حیض دی او که د لسو ورځو نه زیاته وه نو لس ورځې یې د حیض

^۱ رواه بحر راییق و شامی

^۲ رواه رد مختار

^۳ رواه شامی

^۴ رواه در مختار

^۵ رواه مجمع الانهار

دې او زیاتې یې استحاضه ده.^۱

د حیض احکام

بښځې ته د حیض حالت کې لمونځ کول او روژه نیول نشته نو کوم وخت چې پاکېږي د لمانځه قضایې پرې نشته بکله د روژې قضایې به راوړي.^۲

مسئله: تر کوم وخت چې بښځه په حیض کې وي، خاوند نشي کولای چې د نامه لاندې ورته لاس وروړي، او که منځ کې زړوکی یا بل څه پرده وي نو بیا فرق نلري، او که د نامه پورته او زنگنانو لاندې لاس وروړي، ورته حرام ندی وروړای یې شي، همداسې د خپلې بښځې سره د حیض حالت کې ملاسته، بښکلول، ناسته، ولاړه، خوړل، څکل وغیره جایز دي.^۳

مسئله: که خاوند ته معلومه وه چې بښځه یې حیض کې ده قصداً یې جماع ورسره وکړه نو دې په گناه کبیره عمل کې اخته شو، حتمی باید توبه وباسي، یو یا نیم دینار به خیرات ورکړي.^۴

مسئله: که بښځه نیکه او صالحه وه، رښتیا گوښه وه او خاوند یې پرې اعتبار وو، میره ته یې وویل چې زه ناپاکه یم، نو بیا د خاوند ورنږدې کیدل حرام دي او که بښځه درواغجنه وه د خاوند اعتبار پرې نه وو او وخت د حیض یې هم نه وو پدې وینا حرام والی نه راځي.^۵

مسئله: که د بښځې د حیض وخت پوره لس ورځې وشو او دې لا غسل هم نه وو کړی، د خاوند یو ځای کیدل ورسره جواز لري.^۶

مسئله: که د یوې بښځې عادت د حیض پنځه ورځې او پدې میاشت کې یې دوه ورځې پلټي راغله بیا هغه بنده شوه نو بیا غسل پرې واجب

^۱ رواه هدايه

^۲ مجمع الانهار

^۳ رواه درمختار و رد مختار

^۴ رواه درمختار و رد مختار

^۵ رواه بحر رايق

^۶ رواه هدايه او شامی

دی، غسل به وکړي نو لمونځ به خپل وکړي، لیکن ترڅو چې د هغه وخت د لمانځه وخت پوره شوی نه وي، جماع ورسره جواز نلري^۱.

مسئله: د واده بنځې لپاره هم د حیض وخت کې او هم په پاکۍ کې په فرج کې ورته مالوچ وغیره ایښودل بهتره طریقه ده، د نا واده شوي بنځې لپاره بیا خاص د حیض وخت کې غوره ده په کتابونو کې راغلي چې د واده شوي بنځې لپاره د حیض وخت کې مالوچ وغیره ایښودل فرج کې سنت طریقه ده، او په پاکۍ کې ورته مستحب طریقه ده^۲.

د نفاس مسایل

بنځې نه چې د بچي د پیدا کیدو وخت کې کومه وینه چې څلویښت شپې او ورځې روانه وي هغه ته نفاس وایي، نفاس کم د کمه څلویښت شپې او ورځې ده او کمی ته یې خاص حد نشته، اگر که یو ساعت هم ورنه وینه لاره شي، هغه نفاس دی داسې بنځې د لمانځه کولو او روژې نیولو نه معاف دي نو کله چې پاکېږي د روژې به قضایي راوړي او د لمانځه پرې نشته^۳.

مسئله: که د بچي پیدا کیدو وروسته بنځې نه وینه جاري نشوه بیا به هم د نفاس غسل کوي.

مسئله: که د بنځې حمل وغورځیده یو یا نیم اندام یې روغ وو لکه گوته، نوک، وینسته وغیره او بیا یې د حمل غورځیدو وروسته وینه راغله، هغه د نفاس وینه ده او که چیرې کوم اندام یې روغ شوی نه وو بیا هغه نفاس کیدای نشي، نو دا وینه د حیض ده، درې ورځې یا کم د کمه پنځلس ورځې پاکه هم وه، او که داسې نه وو نو دا بیا استحاضه ده^۴.

مسئله: که د یوې بنځې عادت د نفاس (۲۵) ورځې وو او ۲۵ ورځې یې پوره شوی، لیکن وینه یې ونه دریده نو دا به غسل نکوي ترڅو چې وینه یې

^۱ رواه بحر رايق

^۲ روه درمختار و شامي

^۳ مجمع الانهار

^۴ رواه شرح تنوير

بنده شوي نه وي، مثلاً په دیرشمه ورځ يې وينه بنده شوه، نو غسل به کوي خپل لمونځ به ادا کړي، د نورو لمونځونو قضايي پرې نشته، ولې چې عادت يې بدل شوی دی، په اول کې (۲۵) ورځې وه او س (۳۰) ورځې دی.^۱

مسئله: که د بنځې وينه د نفاس وخت کې د څلويښت ورځو نه مخکې بنده شوه نو د وينې د بندیدو نه به وروسته غسل کوي، خپل لمونځ به کوي، قضا کوي دې نه، او که لمبولو ورته ضرر رساوه تيمم به کوي.^۲

مسئله: که بنځه په څلويښتي کې دننه څه ورځې پاکیده اول او آخر کې ورنه وينه جاري کیده، نو دا پاکوالی يې اعتبار نلري، پوره څلويښت ورځې يې په نفاس کې حسابېږي.^۳

مسئله: د دوو نفاسو منځ کې د پاکۍ موده کم د کمه شپږ مياشتې ده.^۴

مسئله: که د شپږو مياشتو دننه کومې بنځې نه دوه بچي پيدا شول دا په يوه حمل حساب ده، نفاس يې يو دی او د نفاس موده يې اول بچي نه حسابېږي، او که د دوهم بچي وينه د اول بچي لا څلويښتي وتلي نه وه، وينه راغله دا وينه هم د نفاس ده، او که څلويښتي وتلي وي، دا وينه د استحاضې ده.^۵

د استحاضې مسایل

څرنگه چې په اوداسه او لمانځه کې د استحاضې احکام لکه څنگه چې د معذور بيان کې ذکر شوي پداسې بنځه هم اودس او لمونځ شته، کوي به يې، روژه به هم نيسي د خاوند سره صحبت هم کولای شي.^۶

^۱ شرح تنوير و رد مختار

^۲ شرح تنوير

^۳ رواه شرح تنوير

^۴ رواه درمختار و رد مختار

^۵ رواه بحر و شامی

^۶ رواه درمختار

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**